

Nr 1
september
2002

Nya tjänster till stöd för FoU i Kalmar län

I Kalmar län har landstinget skapat två halvtidstjänster till stöd för forskning och utveckling inom vården. Uppdragen har gått till Lars Brudin från Fysiologiska kliniken i Kalmar och till Carl Edvard Rudebeck på Vårdcentralen Esplanaden i Västervik. Lars är sedan länge även engagerad i FORSS som länets representant, och Carl Edvard har utsetts till ordförande i FORSS' nya prioriteringskommitté för utvecklingsprojekt.

Professor **Brent James**, en ivrig förespråkare för ständigt förbättringsarbete.

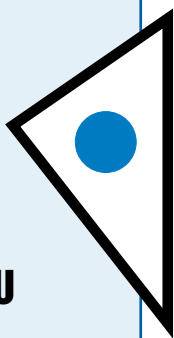
FORSS och Qulturum i nytt samarbete för bättre vård

Qulturum är en enhet för lärande i ett systematiskt utvecklings- och förbättringsarbete inom Landstinget i Jönköpings län.

Under året har FORSS och Qulturum inlett ett samarbete i syfte att stimulera organiserad nyfikenhet inom vården.

I maj hölls ett seminarium i Jönköping med prof Brent James från Salt Lake City om vikten av att engagera sig i ständigt förbättringsarbete.

Samarbetet fortsätter inom flera områden – håll ögonen öppna!

Guldkörin

Nyheter från **FORSS** Forskningsrådet i Syöstra Sverige

Fritt fram för idékläckare

Bättre stöd för dig som vill utveckla vården

FORSS' uppgift är att stödja förslag som kan leda till bättre vård. I år blir det lättare att söka bidrag för att utveckla en idé som kan bli ett forskningsprojekt. Förhoppningen är att fler som arbetar inom vården ska våga testa sina idéer.

Text Claes Hallert

FORSS fördelar upp till 20 miljoner kronor årligen till forskning och utveckling, FoU, sedan starten 1996. Det har varit framgångsrika år för den patientnära forskningen i regionen och resulterat i omkring 500 projekt, efter noggrann prövning av FORSS prioriteringskommittéer. Så det är självklart att FORSS vill fortsätta att stötta alla som är nyfikna på patientnära problem.

– Det är genom att arbeta tillsammans kring olika frågeställningar och problemområden som vi kan mötas och stärka det 'kitt' som binder samman vår region, betonar Johan Assarsson, landstingsdirektör i Kalmar och ordförande i FORSS under 2002.

Nyheten i år är att FORSS vill öppna för mer stöd åt utvecklingsarbeten. Vid en genomgång av alla projekt har frågan nämligen uppkommit vart U:et i FoU tagit vägen. Det betyder att FORSS nu vill särskilt uppmuntra

arbeten som utgår från verksamhetens behov och som bygger på kunskap som kan leda till mätbara förbättringar. En nyhet är också att startpaketet för utvecklingsarbete – max 50 000 kr – kan sökas året runt och inte kräver medsökande utanför det egna landstinget.

– Ett utvecklingsarbete som FORSS kan bevilja stöd till kan exempelvis handla om prioriteringar inom vården, om läkemedelsanvändning eller vad som brukar kallas ständiga förbättringar, menar Boel Andersson-Gäre, chef vid barn- och ungdomsmedicinska kliniken vid Länssjukhuset Ryhov i Jönköping och ledamot i FORSS.

En annan spännande nyhet gäller en utbildning som FORSS startar i september 2002. Den är huvudsakligen problemorienterad och vill ge en introduktion till vad FoU-projekt handlar om. Den riktar sig till sjuksköterskor med viss erfarenhet av kliniska prövningar. Utbildningen bedrivs på halvfart omväxlande i Jönköping, Kalmar och Linköping. Berzelius Clinical Research Center i Linköping svarar för det praktiska genomförandet.

Guldkörin Nyheter vill stimulera ditt intresse att söka bidrag från nya FORSS.

Du är välkommen att titta in på hemsidan www.forss.ltkalmar.se för mer nyttig information.

Malous nyfikenhet väckte lusten att forska

Sjuksköterskan som förnyat astmavården

Malou Lindberg är distriktssköterskan som tog sin nyfikenhet på allvar och började forska. Med hjälp av bland annat FORSS-pengar och kunnigt stöd har hon kartlagt hur astmapatienter har det i primärvården. Resultatet har gett Östergötland en framstående position när det gäller astmavård i landet.

– Jag önskar att fler vågade ta sina idéer på allvar. Det ger så oerhört mycket när man ser en förändring växa fram.

Text Britta Linebäck Foto Staffan Gustavsson

Det första steget var det svåraste, menar Malou Lindberg. Att ägna sig åt forskning är inte speciellt vanligt bland anställda inom primärvården, även om man ser på alla yrkeskategorier. För en sjuksköterska på vårdcentral kan steget därför kännas extra stort. Och omgivningen är kanske inte särskilt entusiastisk.

– Det gäller att ta sig ur den traditionella sjuksköterskerollen, se att man kan vara något mer. Vi har ju så starka hierarkier inom vården, vi och militären och kyrkan, säger hon med ett skratt.

För hennes del kom den första impulsen när hon fick i uppdrag av chefen att bygga upp en sjuksköterskeledd astmamottagning på vårdcentralen i Mantorp. Året var 1994, och sådana mottagningar var inte särskilt vanliga då.

– Jag reste runt till några fungerande mottagningar. Då upptäckte jag att ingen tittat på resultatet, det vill säga hur patienterna mädde, med och utan astmamottagning på vårdcentral. Var de nöjda, hur fungerade kontakten med vården, hade astmamottagningar lett till att deras situation förändrats till det bättre? Jag tyckte att det var viktiga och grundläggande frågor om vården skulle fungera på bästa sätt. Dem ville jag få svar på.

Att göra en sådan undersökning inom den vanliga tjänsten på astmamottagningen var inte att tänka på – det räckte inte tiden till för. Malou Lindberg fick höra talas om primärvårdens forsknings- och utvecklingsenhet, FoU, och vände sig dit för att få vägledning om hur hon kunde göra.

– Utan den kontakten hade det nog aldrig blivit något av, konstaterar hon.

Hon gick med sina tankar och funderingar till FoU-enheten. Där fick hon hjälp med att lägga upp studien. Själv hade hon ingen vetenskaplig skolning, den kunskapen fick handledaren stå för.

"Innan jag började var forskning för mig liktydigt med djurförsök."

– Det stödet var fantastiskt. Jag har jobbat aktivt i 18 år, både i slutenvård och i primärvård. Men forskning hade jag ingen kunskap om – för mig var det liktydigt med djurförsök eller att kika i ett mikroskop. Nu fick jag börja lära mig, och insåg att det kunde vara något helt annat.

Den första studien gällde förhållandena på en enskild vårdcentral, och det arbetet gav mersmak. Hur såg det ut i resten av Östergötland? Malou Lindberg ville undersöka vidare. Nu tog hon tjänstledigt från arbetet på vårdcentralen och ansökte om FORSS-pengar. 600 000 kronor är det högsta beloppet som betalas ut för två års forskningsarbete. Pengar som ska täcka allt – utelämnad lön, sekreterarhjälp, databearbetning, papper, porto m m. Malou Lindberg fick det. Hon gjorde två undersökningar, som tog ett år vardera.

– När jag startade var det patienterna som var min drivkraft. Reglerna för det konkreta forskarjobbet lärde jag mig efter hand. Stödet från bra handledare är förstås ovärderligt, och ingenting man kan klara sig utan.

Undersökningarna presenterades i två artiklar, och FORSS-projektet var genomfört.

Där kan en normal upptäcktsfärd avslutas, och gör det för de allra flesta som forskar kring ett speciellt problem. Men Malou Lindberg ville gå vidare, och skrev in sig som doktorand på universitetet. Efter fyra års arbete disputerade hon i vintras, och blev medicine doktor.

Malou Lindberg jobbar nu själv på FoU-enheten för primärvård och psykiatri. Idag är hon en av dem som handleder och ger råd till blivande

Så söker du startstöd för att utveckla din idé

Har du en konkret, vardagsnära idé som du tror kan förbättra vården i någon form? Genom att söka FORSS startpaket kan du testa om dina funderingar håller för ett utvecklingsarbete. FORSS tar emot din ansökan när som helst under året. Så här söker du startpaketet.

Förutsättningar. För att en idé ska få utvecklingspengar från FORSS krävs att den är grundad på behov som finns i verksamheten. Den förbättring som förhoppningsvis blir resultatet ska också vara mätbar.

FORSS vill fånga upp så många goda idéer som möjligt, och tar därför emot ansökningar om stöd till utvecklingsarbete under hela året. En projektidé får på det sättet en snabb bedömning. Idégivaren kan få hjälp med att kartlägga sin fråga ordentligt, hitta mer kunskap i ämnet och kanske få kontakt med likasinnade.

Exempel på områden för utvecklingsarbeten.

- Prioriteringar inom vården
- Läkeemedelsanvändning
- Ständiga förbättringar
- Kunskapsutnyttjande – hur man tar tillvara resultaten av FoU-verksamheten
- Utvärdering av effekterna av nya kvalitetssystem
- Studier av effekterna av nya informationssystem.

Observera att det inte måste handla om rent medicinska frågor. Avgörande är arbetets betydelse för vården, och att det går att dra generella slutsatser av resultaten.

Ett krav är däremot att flera enheter – vårdcentraler eller kliniker – samarbetar. Gärna med en blandning av samhällsvetenskap, teknik och humaniora.

De samarbetande enheterna kan tillhöra samma landsting.

Så här söker du anslag.

Anslag – maximalt 50 000 kr – söks på särskild blankett när som helst under året. Blanketten heter Formulär E - Utvecklingsarbete, och kan hämtas hem från FORSS hemsida, adress www.forss.ltkalmar.se/utveckling.

Av ansökan ska framgå

- av titeln vilken fråga du vill studera
- att projektledare eller handledare har forskarutbildning
- vad som tidigare presenterats inom området
- vilka enheter som avses ingå i studien
- hur arbetet ska utvärderas/dokumenteras
- hur de erfarenheter som gjorts ska spridas vidare.

Om du vill gå vidare. När utvecklingsarbetet är genomfört kan det övergå i ett mer utvecklat forskningsprojekt. Då krävs att minst två landsting i regionen samarbetar. För ett sådant forskningsprojekt kan FORSS bidra med upp till 300 000 kronor per år under maximalt fyra år.

vårdforskare. Och hon gör det gärna.

– Ingen idé är för liten för att testa. Ingen fråga som kan gagna patienterna är trivial. Det är bara att höra av sig, så diskuterar vi tankar och förslag. Alla som jobbat många år i vården har massor att komma med som skulle kunna förbättra livet för människor.

Hennes egen forskning kring astmapatienternas upplevelse av vården, och hur den kan bli bättre, har sporrat henne. Att se förbättringar bli verklighet, och veta att man själv är en av orsakerna till att det kunnat bli så, är stärkande. Det unnar hon fler att få vara med om.

– Visst krävs det en del mod för att kasta sig in i nya uppgifter. Men det är inga tuffingar som eftersöks. Med vanlig nyfikenhet och en tro på sig själv kommer man långt. 🧡

Ja eller nej – det beror på

Så bedömer FORSS' experter din ansökan

Ett hundratal personer får ett ja på sina ansökningar om stöd från FORSS varje år. Många andra får nej. Men nej betyder inte alltid nobben. Det vet professor Birgitta Öberg i Linköping. Hon är en av dem som bedömer ansökningarna.

– Vi vill uppmuntra nya förmågor att börja forska eller utveckla. Därför ger vi oftast råd om hur en ansökan kan bli bättre, säger Birgitta Öberg.

Text Mark Olson Foto Staffan Gustavsson

Lysande forskare är inte alltid lika skickliga på att formulera ansökningar. Det händer att även erfarna personer får ett och annat om bakfoten när de söker. Den insikten är viktig för professor Birgitta Öberg och de andra ledamöterna som arbetat i FORSS så kallade prioriteringskommittéer. Där prövas ansökningarna. En bra idé bör inte stupa på några olyckliga brister i en ansökan, menar hon.

– FORSS vill stimulera särskilda typer forskning och utveckling. Två nyckelord som sammanfattar vår inriktning är: patientnära och regional.

Regionen omfattar tre landsting: Östergötland, Jönköping och Kalmar. **Patientnära** innebär att personer som får vård på sjukhus eller hos primärvården ska – i framtiden – gynnas av den nyvunna kunskapen eller förbättrade arbetsmetoderna.

FORSS' bedömare ser gärna att förslagen är mångvetenskapliga. De kanske rör både omvårdnad, medicin och värdeekonomi.

– Ett gott råd till alla är att ta hjälp av en seniorforskare – någon med vana att bedöma ansökningar – när ni gör er ansökan. Dessa personer känner väl till vad som krävs av ett seriöst projekt för att få anslag, säger Birgitta Öberg.

Ett godkänt forskningsprojekt kan beviljas upp till 300 000 kr för ett år. Pågår projektet under längre tid kan nya ansökningar göras de följande åren. Ett projekt kan få stöd under maximalt fyra år.

"Patientnära och regional sammanfattar vår inriktning."

Birgitta Öberg talar om "skarpa" forskningsidéer. En skarp idé ska vara genomförbar och ha ett vetenskapligt nyhetsvärde. Sökande ska ha god kompetens och redovisa klart hur resurserna ska användas.

– Det tar ju tid att arbeta fram så väl underbyggda idéer. Vi är medvetna om det. God forskning innebär så gott som alltid ett samarbete mellan olika kvalificerade yrkesmänniskor. Man måste hinna mötas, diskutera och renodla alla tankarna som rör sig, säger hon.

Därför erbjuder FORSS ett särskilt stöd till utvecklingsarbete på upp till 50 000 kr. Pengarna kan användas för att bygga upp ett kontaktnät och ett

– När vi granskar preliminära ansökningar lämnar vi ofta synpunkter på hur projektbeskrivningen kan förbättras. Sökande måste, så klart, beakta dessa förslag för att ha en chans när den färdiga ansökan prövas, säger **Birgitta Öberg**, professor i sjukgymnastik.

samarbete som är nödvändiga för ett skarpt projekt. Stödet till utvecklingsarbete finns för att fler ska våga pröva sina vingar som forskare eller utvecklare. Ansökningar om utvecklingsstöd har också en enklare form. Möjligen lyckas inte alla med sina planer. Den risken är något som FORSS räknar med.

Alla ansökningar, både till forskning och utveckling, prövas på samma sätt. Hjälp med ansökan från en seniorforskare är därför alltid att rekommendera.

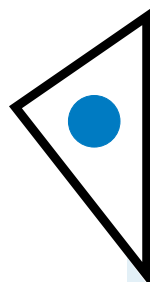
Nytt för i år är att FORSS startat en särskild kommitté för att bedöma utvecklingsprojekt. En tydlig signal till alla inom vården som bär på goda idéer om hur vården kan utvecklas för patientens bästa – våga testa. FORSS kan ge dig stöd.

Här hittar du aktuell information om FORSS

Ansökningar om **stöd till utvecklingsarbete** kan lämnas in **när som helst** under året.

FORSS' hemsida www.forss.ltkalmar.se erbjuder vidare information om FORSS och hur man söker stöd. Här finns också ansökningshandlingar tillgängliga.

Ansökningar om **stöd till FoU-projekt** skall lämnas in till FORSS en gång om året i oktober. För exakt datum – se vår hemsida.

FORSS
FORSKNINGSRÅDET I SYDÖSTRA SVERIGE

Kansli : 581 91 Linköping
Tel : 013-22 76 55
Ansvarig utgivare: Ulf Ekström
Redaktör: Claes Hallert
Layout: Forma Viva, Linköping
Abonnemang: 013-22 76 55
Redaktion tel.: 013-22 76 55, 22 71 59
Fax: 013-14 84 98
e-post: ulf.ekstrom@lio.se

www.forss.ltkalmar.se

Medarbetarna på FORSS kansli har sitt uppdrag på deltid. Detta innebär att den som vill nå kansliet inte alltid kan räkna med att få direkt kontakt. Säkraast nås kansliet via telefax och e-post.